

LABORATORIJSKE VEŽBE IZ FIZIKE
Septembarski ispitni rok

22.8.2016.

Popunjava student		Popunjava nastavnik					
Br. indeksa godina/broj	Prezime i ime	1	2	3	4	5	Σ
		6	7	8	9	10	

Napomena: Ispit traje 180 minuta. Prvih 60 minuta nije dozvoljen izlazak iz sale. Upotreba grafitne olovke, kalkulatora (koji nisu programibilni) i fakultetske vežbanke je dozvoljena.

Rešenja zadataka napisati **čitko** na unutrašnjoj strani dvolisnice. Rezultate upisati **čitko** u predviđena, označena polja. Broj poena koji nosi svako označeno polje dat je u uglastim zagradama.

Dežurnom nastavniku **predati samo dvolisnice sa zadacima**.

1. Iskazati najbolju procenu tačne vrednosti mernih rezultata prikazanih u tabeli.

	Rezultat merenja x	Proširena kombinovana merna nesigurnost U_c	Broj značajnih cifara nesigurnosti U_c	Najbolja procena tačne vrednosti $(x \pm U_c)$ [ ]
[1]	384,316 V	26,372 V	1	(380 ± 30) V
[1]	1,451 A	73,35 mA	1	$(1,46 \pm 0,07)$ A
[1]	$2,247 \cdot 10^3$ kJ/kg	19,1 kJ/kg	1	$(2,25 \pm 0,02) \cdot 10^3$ kJ/kg
[1]	8,2650 m	8,81 cm	1	$(8,26 \pm 0,09)$ m
[1]	9,551 k Ω	952 Ω	1	(10 ± 1) k Ω
[1]	4,483 kg	0,311 kg	1	$(4,5 \pm 0,3)$ kg

2. Brojne vrednosti prikazane u tabeli u decimalnom zapisu izraziti u naučnoj notaciji na zadati broj n značajnih cifara.

	Decimalni zapis	Broj značajnih cifara n	Naučna notacija
[1]	24592	3	$2,46 \cdot 10^4$
[1]	0,0734	2	$7,3 \cdot 10^{-2}$
[1]	0,000062035	4	$6,024 \cdot 10^{-5}$
[1]	7850528	1	$8 \cdot 10^6$
[1]	-425,48	2	$-4,3 \cdot 10^2$
[1]	6700	3	$6,70 \cdot 10^3$

3. Normalni napon σ koji deluje na žicu kružnog poprečnog preseka određuje se na bazi merenja mase m kojom se žica opterećuje i prečnika žice d . Nesigurnost merenja mase je u_m , a nesigurnost merenja prečnika žice je u_d . Izvesti izraz za relativnu standardnu kombinovanu mernu nesigurnost merenja normalnog napona u_σ/σ . Smatrati da su merenja mase i prečnika žice međusobno nekorelisane veličine i da merenja nisu ponavljana. Gravitaciono ubrzanje g je konstanta.

[1]	$\sigma = \frac{4mg}{\pi d^2}$	[1]	$\frac{\partial \sigma}{\partial m} = \frac{4g}{\pi d^2}$	[1]	$\frac{\partial \sigma}{\partial d} = -\frac{8mg}{\pi d^3}$
[2]	$u_\sigma = \frac{4mg}{\pi d^2} \sqrt{\left(\frac{u_m}{m}\right)^2 + \left(\frac{2u_d}{d}\right)^2}$		[1]	$u_\sigma/\sigma = \sqrt{\left(\frac{u_m}{m}\right)^2 + \left(\frac{2u_d}{d}\right)^2}$	

4. Pri merenju otpornosti instrumentom rezolucije 1Ω dobijen je uzorak prikazan u tabeli.

Redni broj merenja n	1	2	3	4	5
Otpornost $R [\Omega]$	52	48	49	51	50

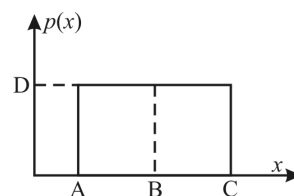
Izračunati:

- srednju vrednost uzorka x_s i standardno odstupanje uzorka s ,
- standardnu mernu nesigurnost tip A u_A i standardnu mernu nesigurnost tip B u_B (usvojiti uniformnu raspodelu),
- standardnu kombinovanu mernu nesigurnost u_C i
- proširenu mernu nesigurnost U_C (usvojiti Gausovu raspodelu na 99,7% intervalu statističke sigurnosti).
Proširenu mernu nesigurnost U_C zaokružiti na jednu značajnu cifru.
- Iskazati najbolju procenu tačne vrednosti ($x_s \pm U_C$).

[0,5]	[0,5]	[0,5]	[0,5]	[1]	[1,5]
$x_s = 50 \Omega$	$s = \sqrt{\frac{5}{2}} \Omega$	$u_A = \sqrt{\frac{1}{2}} \Omega$	$u_B = \frac{0,5}{\sqrt{3}} \Omega$	$u_C = \sqrt{\frac{7}{12}} \Omega$	$U_C = 3 \Omega$
			[1,5]	$(x_s \pm U_C) [ ] = (50 \pm 3) \Omega$	

5. Pri merenju mase elektronskom vagom rezolucije $0,1 \text{ kg}$ izmerena je vrednost od $59,3 \text{ kg}$. Ako se za mernu nesigurnost instrumenta usvoji uniformna raspodela, odrediti:

- brojne vrednosti u tačkama A, B, C i D na prikazanom grafiku,
- standardnu mernu nesigurnost u_B i proširenu mernu nesigurnost U_B elektronske vage,
- najbolju procenu tačne vrednosti izmerene vrednosti mase ($x \pm U$),
- verovatnoću P da se izmerena vrednost nalazi u intervalu od $59,26 \text{ kg}$ do $59,29 \text{ kg}$.

[0,5]	[0,5]	[0,5]	[0,5]	[0,5]	[0,5]
A = 59,25 kg	B = 59,3 kg	C = 59,35 kg	D = 10 kg ⁻¹	$u_B = \frac{0,05}{\sqrt{3}} \text{ kg}$	$U_B = 0,05 \text{ kg}$
[1,5]	[1,5]				
$(x \pm U) = (59,30 \pm 0,05) \text{ kg}$		$P (\%) = 30\%$			

Popunjava student	
Br. indeksa godina/broj	Prezime i ime

6. Pri eksperimentu određivanja gustine nepoznate tečnosti izmereni su sledeći podaci: masa praznog piknometra 28,2 g, masa piknometra sa destilovanom vodom 76,4 g i masa piknometra sa nepoznatom tečnošću 70,1 g. Gustina vode je $\rho_0 = 1000 \text{ kg/m}^3$. Koliko iznosi gustina nepoznate tečnosti ρ_x zaokružena na dve decimale? Rezolucija elektronske vage je 0,1 g. Za mernu nesigurnost tip B elektronske vage u_m usvojiti uniformnu raspodelu. Sve nesigurnosti izmerenih masa su jednake i međusobno nekorelisane. Nesigurnost gustine vode se zanemaruje. Rezultat iskazati u obliku $(\rho_x \pm U_c)$. Za proširenu kombinovanu mernu nesigurnost usvojiti Gausovu raspodelu na intervalu statističke sigurnosti 95%. Proširenu mernu nesigurnost zaokružiti na jednu značajnu cifru.

[0,5] $\rho_x = \rho_0 \frac{m_3 - m_1}{m_2 - m_1}$ (izraz)	[0,5] $\rho_x = 869,29 \text{ kg/m}^3$ (brojna vrednost)	[0,5] $u_m = \frac{0,05}{\sqrt{3}} \text{ g}$ (brojna vrednost)	[0,5] $\frac{\partial \rho_x}{\partial m_1} = \rho_0 \frac{m_3 - m_2}{(m_2 - m_1)^2}$	[0,5] $\frac{\partial \rho_x}{\partial m_2} = -\rho_0 \frac{m_3 - m_1}{(m_2 - m_1)^2}$	[0,5] $\frac{\partial \rho_x}{\partial m_3} = \frac{\rho_0}{m_2 - m_1}$
[1,5] $u_{\rho B} = \frac{\rho_0 u_m}{m_2 - m_1} \sqrt{1 + \left(\frac{m_3 - m_2}{m_2 - m_1}\right)^2 + \left(\frac{m_3 - m_1}{m_2 - m_1}\right)^2}$ (izraz)	[0,5] $u_{\rho B} = 0,797 \text{ kg/m}^3$ (brojna vrednost)	[0,5] $U_{\rho C} = 2 \text{ kg/m}^3$ (zaokružena vrednost)	[0,5] $(\rho_x \pm U_{\rho C}) [ ] = (869 \pm 2) \text{ kg/m}^3$		

7. Metodom određivanja momenta inercije tela pomoću torzionog klatna, izmerena vrednost perioda oscilovanja klatna iznosi $T = 0,59 \text{ s}$. Vrednost najmanjeg podeoka na hronometru kojim je meren period oscilovanja je 0,01 s (za nesigurnost hronometra usvaja se uniformna raspodela). Torziona konstanta žice je $c = 0,032 \text{ Nm}$ i $u_c = 0,002 \text{ Nm}$. Odrediti moment inercije tela. Za proširenu mernu nesigurnost U_I usvojiti Gausovu raspodelu na intervalu statističke sigurnosti 99,7%. Mernu nesigurnost U_I zaokružiti na jednu značajnu cifru. Rezultat napisati u obliku $(I \pm U_I)$.

[1] $I = \frac{cT^2}{4\pi^2}$ (izraz)	[0,5] $\frac{\partial I}{\partial c} = \frac{T^2}{4\pi^2}$	[0,5] $\frac{\partial I}{\partial T} = \frac{2cT}{4\pi^2}$	[1] $u_I = I \sqrt{\left(\frac{u_c}{c}\right)^2 + \left(2\frac{u_T}{T}\right)^2}$ (izraz)	[1,5] $U_I = 0,6 \cdot 10^{-4} \text{ kgm}^2$ (zaokružena vrednost)
[1,5] $(I \pm U_I) [ ] = (2,8 \pm 0,6) \cdot 10^{-4} \text{ kgm}^2$				

8. Pri merenju gravitacionog ubrzanja pomoću matematičkog klatna izmeren je period oscilovanja T za 10 različitih dužina klatna l . Jedan par rezultata merenja je (57 cm, 1,44 s). Odstupanje te tačke od optimalne prave je ε_m i iznosi $-0,05 \text{ s}^2$.

a) Izračunati koeficijent pravca optimalne prave a (rezultat zaokružiti na dve decimale).

b) Koliko iznosi izmerena vrednost gravitacionog ubrzanja g_M (za $\pi=3,14$)? Rezultat zaokružiti na dve decimale.

c) Ako je uslovno tačna vrednost gravitacionog ubrzanja za Beograd $g_{BG} = 9,81 \text{ m/s}^2$, koliko iznosi relativna greška merenja ε_r . Relativnu grešku izraziti u procentima i zaokružiti na jednu decimalu.

[1] $a = 3,73 \text{ s}^2/\text{m}$ (brojna vrednost)	[1] $g_M = \frac{4\pi^2}{a}$ (izraz)	[1] $g_M = 10,57 \text{ m/s}^2$ (zaokružena vrednost)	[1] $\varepsilon_r = \frac{g_M - g_{BG}}{g_{BG}}$ (izraz)	[1] $\varepsilon_r = 0,07747$ (brojna vrednost)	[1] $\varepsilon_r [\%] = 7,7\%$ (zaokružena vrednost)
---	--	---	---	---	--

9. Voda mase $m_1 = 20 \text{ g}$ na temperaturi $t_1 = 30^\circ\text{C}$ primi količinu toplote Q koja je dovoljna da vodu dovede do ključanja i zatim do potpunog isparavanja, pri normalnom atmosferskom pritisku. Ako bi se ista količina toplote dovela komadu nekog metala mase $m_2 = 400 \text{ g}$ specifične toplote $c_m = 0,45 \text{ kJ}/(\text{kg K})$, sa početnom temperaturom $t_2 = 50^\circ\text{C}$, metal bi se zagrejao do krajnje temperature od t_3 (metal pri tome ostaje u čvrstom stanju). Imajući u vidu brojne podatke za vodu $c = 4,18 \text{ kJ}/(\text{kg K})$ i $q = 2260 \text{ kJ}/\text{kg}$ izračunati krajnju temperaturu metala t_3 . Rezultat zaokružiti na celobrojnu vrednost.

[1] $Q = m_1 c \Delta T + m_1 q$ (izraz)	[1] $Q = 51,052 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)	[4] $t_3 = 334^\circ\text{C}$ (zaokružena vrednost)
--	---	---

10. Led mase $1,8 \text{ kg}$ na temperaturi od -20°C nalazi se u posudi koja se zagreva grejačem konstantne snage od $0,6 \text{ kW}$. Proces zagrevanja se prati do trenutka kada se celokupna supstanca prevede u paru koja se zagreje do 120°C . Dijagram procesa zagrevanja i faznih prelaza prikazan je na slici. Odrediti:

a) količinu toplote koju primi supstanca

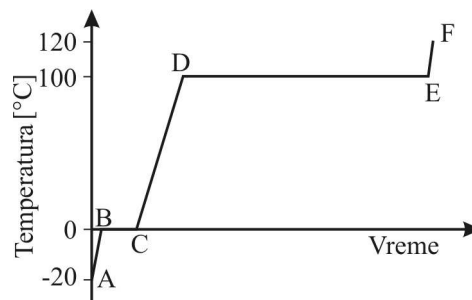
u svakoj od sukcesivnih faza: Q_{AB} , Q_{BC} , Q_{CD} , Q_{DE} i Q_{EF} ,

b) vreme trajanja čitavog procesa t_{AF} . Rezultat izraziti

u sekundama i zaokružiti na celobrojnu vrednost.

Specifične toplote su: $2 \text{ kJ}/(\text{kg K})$ za led, $4,2 \text{ kJ}/(\text{kg K})$ za vodu i $2,1 \text{ kJ}/(\text{kg K})$ za vodenu paru. Toplota topljenja leda je $336 \text{ kJ}/\text{kg}$,

a toplota isparavanja vode je $2260 \text{ kJ}/\text{kg}$.

[1] $Q_{AB} = 72 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)	[1] $Q_{BC} = 604,8 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)	[1] $Q_{CD} = 756 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)	[1] $Q_{DE} = 4068 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)	[1] $Q_{EF} = 75,6 \text{ kJ}$ (brojna vrednost)
				[1] $t_{AF} = 9294 \text{ s}$ (brojna vrednost)